

ДАСЛЕДАВАННЕ ЭПІТАЛАМ У ПОЛЬСКІМ ЛІТАРАТУРАЗНАЎСТВЕ

Спецыфічная прырода твора на шлюб як феномена не толькі культуры, але і гісторыі літаратуры спрыяе яго шматбаковаму вывучэнню з боку як культуролагаў, гіторыкаў, так і літаратуразнаўцаў. У польскім літаратуразнаўстве цікавасць да эпіталам (ад ст.-грэч. *ἡ ἐπιθαλάμιος ᾠδή* 'вясельная песня'), створаных у XVI–XVII ст., узрасла ў пачатку XX стагоддзя. У 1928 г. М. Бергманам напісаны артыкул «Polsko-łacińskie epithalamium» («Польска-лацінская эпіталама»). У той жа час спробы прадэманстраваць прынагодныя творы не як з'яву літаратуры, а з этычнага пункту гледжання, прыводзілі да негатыўных выказванняў з боку даследчыкаў, якія падкрэслівалі адсутнасць у іх мастацкіх вартасцей.

Вяртанне прынагодных твораў у літаратурны дыскурс адбылося ў 60-я гг. XX ст.: С. Дамброўскі, апісаўшы ў сваіх артыкулах структуру панегірыкаў і вызначыўшы законы рыторыкі, паводле якіх яны ствараліся, адзначыў механізмы функцыянавання эпіталам, а таксама разнастайнасць іх назваў (S. Dąbrowski. «Z problematyki panegiryku. Szkice i przesada panegiryczna», «O panegiryku»). У 1960 г. М. Цытоўска выдала артыкул «Nowe uwagi o humanistycznym epithalamium» («Новыя заўвагі пра гуманістычную эпіталаму»), а К. Ставецка ў 1966 г. – «Elementy liryczne i epiczne w polsko-łacińskim epithalamium» («Лірычныя і эпічныя элементы ў польска-лацінскай эпіталаме»). Гэтыя даследчыкі разгледзелі, як аўтары эпох Рэнесансу і Барока прытрымліваліся традыцый напісання твораў на шлюбы, а таксама якія навацыі яны ўводзілі.

У 1966 г. Ю. Новак-Длужэўскі звярнуў увагу на грамадска-палітычны аспект, назваўшы эпіталамы, прысвечаныя заключэнню шлюбаў прадстаўнікамі польскай арыстакратыі, *utwory poezji politycznej/okolicznościowej* («творы палітычнай/прынагоднай паэзіі»), ён таксама апісаў іх мастацкія асаблівасці (J. Nowak-Dłużewski. «Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce: czasy Zygmunta»).

Грунтоўную манаграфію пра старапольскія вясельныя творы «Epithalamium staropolskie: między tradycją literacką a obrzędem weselnym» («Старапольская эпіталама: паміж літаратурнай традыцыяй і вясельным абрадам», 1989) напісала К. Мрочак. Яна распавяла пра змест, асаблівасці функцыянавання эпіталам у краінах Заходняй Еўропы ад Антычнасці да Рэнесансу, падала тэарэтычныя звесткі пра гісторыю іх стварэння, апісала польскія вясельныя абрады эпохі Рэнесансу, а таксама, выкарыстаўшы вялікую колькасць фактычнага матэрыялу (300 пазіцый), прапанавала класіфікацыю старапольскіх эпіталам.

На пачатку 90-х гг. XX ст. з'явілася манаграфія Л. Слянковай «Muza domowa: okolicznościowa poezja rodzinna czasów renesansu i baroku» («Муза дому. Прынагодная сямейная паэзія часоў рэнесансу і барока»), дзе цэлы раздзел прысвечаны эпіталамнай паэзіі.

У «Слоўніку старапольскай літаратуры» падаецца інфармацыя пра варыянтнасць назваў для паэтычных твораў на шлюб, напісаных у XVI–XVII ст.: часцей за ўсё сустракаецца тэрмін *epitalama* – *epithalamium* (лац.), *epithalamion* (грэч.), радзей – назвы *hymenaios/hymenaeus* («гіменей»), *carmen nuptiale* («вясельная песня»), *carmen thalami* («таламная песня») і інш. Мэтай такіх твораў было ўсхваленне маладой пары, а характэрнай рысай – панегірызм.

У 1999 г. пад рэдакцыяй М. Брожака з’явіўся зборнік «*Epitalamia antyczne czyli antyczne pieśni weselne*» («Антычныя эпіталамы, або антычныя вясельныя песні»), дзе змешчаны захаваныя фрагменты эпіталам грэчаскіх (Сапфо, Феакрыта) і лацінскіх паэтаў (Катула, Клаўдзіяна, Стацыя і інш.), а таксама пераклады гэтых твораў на польскую мову з грунтоўнымі каментарыямі. У тым жа годзе выйшаў зборнік «*Szesnastowieczne epitalamia łacińskie w Polsce*» («Лацінскія эпіталамы XVI стагоддзя ў Польшчы»), у ім змешчаны напісаныя на лацінскай мове і перакладзеныя на польскую 25 твораў з гістарычнымі каментарыямі да кожнага з іх.

Познеантычныя эпіталамы прааналізаваў Е. Стыка ў артыкуле «*Epitalamio tardoantico tradizionale e cristiano: Sidonio Appolinare e Paolino di Nola*» («Традыцыйная і хрысціянская познеантычная эпіталама: Сідоній Апалінары і Паўліній з Нолы»).

Прынагодныя творы А. Разнятоўскага, С. Твардоўскага апрацаваў і ахарактарызаваў Р. Кжывы. Ён жа апісаў асаблівасці наследавання эпіталамнай спадчыны Я. Каханоўскім (R. Krzywy. «*Sztuka wyborów i dar inwencji. Studium o strukturze gatunkowej poematów Jana Kochanowskiego*»), а таксама адзначыў спецыфіку старапольскіх эпіталам-жартаў, якія працягвалі традыцыю фэсцэнін Клаўдзіяна (R. Krzywy. «*Sarmaci w neglizu: staropolskie epitalamia pokładzinowe (fescenniny)*»). Даследаваннем «камунікацыйнай тэхнікі» і выкарыстаннем рытарычных правіл у эпіталамах С. Твардоўскага займаўся М. Куран.

Разглядаючы эпіталамы, некаторыя польскія даследчыкі выкарыстоўвалі крытэрыі рэгіянальнасці. Э. Катарскі апісаў эпіталамы ў кнігах «*Gdańska okolicznościowa poezja XVII wieku*» («Гданьская прынагодная паэзія XVII стагоддзя», 1993) і «*Gdańska okolicznościowa poezja XVIII wieku*» («Гданьская прынагодная паэзія XVIII стагоддзя», 1997), адзначыўшы спецыфічную прыроду эпіталам для заможных гараджан. Б. Стухлік-Суровяк у працы «*Barokowe epitalamium śląskie: kobieta, małżeństwo, rodzina*» («Барочныя эпіталамы Сілезіі: жанчына, шлюб, сям’я», 2007) ахарактарызавала сацыякультурны план эпіталам, прааналізавала творы, напісаныя з нагоды заключэння шлюбаў пратэстантамі, у асобным раздзеле звярнуўшы ўвагу на ролю жанчыны ў тагачасным грамадстве.

Эпіталамам П. Раізія прысвяціла пятую частку сваёй манаграфіі І. Маліноўска, якая пісала пра яго паэтычную творчасць. Яна адзначыла каларытную паэтычную мову аўтара (трапнае выкарыстанне метафар, перыфраз і г.д.) (J. Malinowska. «*Twórczość poetycka Piotra Roizjusza 1506–1571: studium historycznoliterackie*», 2001).

Грунтоўную характарыстыку панегірычных твораў XVI–XVII ст., напісаных на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага, не абмінуўшы і эпіталамы, прадставіў Я. Недзведзь (J. Niedźwiedz. «Nieśmiertelne teatra sławy: teoria i praktyka twórczości panegirycznej na Litwie w XVII–XVIII w.», 2003). Вясельныя пражайчныя творы ахарактарызавала М. Трэбска (M. Trębska. «Staropolskie szlacheckie oracje weselne: genologia, obrzęd, źródła», 2008).

Як бачым, польскія літаратуразнаўцы часта звяртаюцца да напісаных у папярэднія часы твораў, якія адлюстроўваюць агульначалавечыя і сямейныя ідэалы і грунтоўна прадстаўляюць іх шматграннасць і непаўторнасць у сваіх даследаваннях.

S. Konovalov

THE ROLE OF PHOTOGRAPH IN *THE RAIN BEFORE IT FALLS* BY JONATHAN COE

If his name weren't printed on the cover, we might never guess that *The Rain Before It Falls* was written by Jonathan Coe. After seven wildly plotted and politically tinged novels – including his classic *What A Carve Up!* – Coe has written a brief, sad and often very moving story of mothers and daughters, of pain passed on through generations, and of deep and abiding loneliness. It's not always smooth sailing in this new direction, but there are riches to be found.

Every picture, they say, is worth a thousand words, and in *The Rain Before It Falls* the reader lucks out in both categories. The clever underlying premise of the story lies in 20 pictures the 73-year-old Rosamond refers to as she tapes her life memories for her blind distant cousin Imogen, in hopes of explaining how Imogen fits into their dysfunctional family.

Coe uses examples from *The Rain Before It Falls* to demonstrate how the photographs are essential to the verbal descriptions in the book, to the mechanisms by which the images are catalysts to the narrative, and to the words used to carry that narrative.

The Rain Before It Falls is a melancholy story told in an unusual and effective visual style. We view a family album – a carefully chosen collection of 20 photographs. Rosamond, in whose voice most of the story is told, is an old woman close to death. She has decided to take her own life. One of her last acts is to try to help Imogen, the granddaughter of her cousin and one-time blood sister, Beatrix. She wants to set the record straight about their shared past. She feels strongly that Imogen has a right to know her family history:

What I want you to have, Imogen, above all, is a sense of your own history; a sense of where you come from, and of the forces that made you. One of the ways in which most people, most young people, acquire the sense of themselves is through looking at photographs of themselves, when they were children, and photographs of their parents and grandparents and even older relatives. But you have never been able to do this.